

งานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง “การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการที่ดินเพื่อการเกษตรบนพื้นที่สูง : กรณีศึกษาย่านห้วยไร่ ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย” มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ เพื่อศึกษาพัฒนาการภูมิปัญญาของชุมชนในการจัดการที่ดินเพื่อการเกษตรบนพื้นที่สูง และเพื่อศึกษากระบวนการปรับเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการที่ดินเพื่อการเกษตร

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี ผสมผสานกัน ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสังเกตและการจัดกลุ่มสนทนา วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ว่า

1. พัฒนาการของภูมิปัญญาในการจัดการที่ดินเพื่อการเกษตรของชุมชนดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายของชุมชน ที่มีการดำรงชีพด้วยการเกษตรแบบยังชีพ ที่พึ่งพาธรรมชาติสูงมีการพึ่งพาอาศัยพิธีกรรม ความเชื่อ ตามจารีตประเพณี ต่อมาเมื่อชุมชนมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอกมากขึ้น ชุมชนมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต พิธีกรรมความเชื่อ และจารีตประเพณี การดำรงชีพด้วยการเกษตรแบบยังชีพในอดีตปรับเปลี่ยนไปเป็นการเกษตรเชิงพาณิชย์ ผลิตเพื่อขาย เปลี่ยนจากการแลกเปลี่ยนแรงงานเป็นการจ้างแรงงานในการผลิตการเกษตร ลดการพึ่งพา ช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน

2. กระบวนการปรับเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเกษตร ประกอบด้วยเงื่อนไขจากภายในชุมชน ได้แก่ วัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อ เครือญาติ ปัญหาต้นทุนการผลิต ลักษณะทางนิเวศ ส่วนเงื่อนไขจากภายนอกชุมชน ได้แก่ ระบบการตลาด การส่งเสริมจากภาครัฐ และภาคเอกชน การคมนาคมและเทคโนโลยีการสื่อสาร และนโยบายการพัฒนาบนพื้นที่สูงเงื่อนไขจากปัจจัยทั้งสองด้านนี้ต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดเป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้นในชุมชน 4 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ การปฏิบัติ และการเห็นคุณค่า

ส่วนผลของการเปลี่ยนแปลงการรับมาบูรณาการภูมิปัญญา ประกอบด้วย ความรู้เก่าที่คงอยู่ ความรู้เก่าที่หายไป ความรู้ใหม่ที่รับมาใช้บางอย่าง และความรู้ใหม่ที่รับมาใช้ทั้งหมด

This qualitative research “the Development of Local Wisdom in Land Management for Highland Agriculture: A Case Study of Law Yo Village, Pa Teung Sub-District, Mae Chan District, Chiang Rai Province” has two purposes as follows: to study the development of local wisdom in land management for highland community’s agriculture, and to study the adaptation process of local wisdom in land management for agriculture.

In this research, an integrated approach was adopted for data collecting. Informal interviews, observations, focus group discussions were used. Descriptive and content analysis were employed to understand the data collected by interview-in-depth. The results of this research are summarized as follows:

1. The development of local wisdom in land management for agriculture has been part of the way of life in the community which was simple. People earned their living on subsistent agriculture which highly depended on nature and was tied with traditional ceremonies and beliefs. When the community started to be closely exposed to the outside world, their traditional lifestyle, ceremonies and beliefs have changed. Agriculture has been commercialized and people started to produce their agricultural products to sell. Traditional labor exchange system has been replaced by contract labor system putting an end to mutual help in the community.

2. The process of adaptation of local wisdom in agriculture consists of both internal and external factors. Internal factors include culture, tradition, beliefs, relatives, problem of capital for produce, and ecological situation. External factors attributed to market system, supports from government and private, transportation, technology of mass communication, and policies for highland’s development. As a result, both internal and external factors were related, causing the adaptable changes of local wisdom in the community. In the process of adaptation of local wisdom can be examined in four dimensions- knowledge, attitude, practice, and appreciation.

Consequently, changes in local wisdom resulted in losing and maintaining initial knowledge, and receiving some parts or all of the received knowledge.